

I Parnass nr 4 2011 finns en förkortad version av artikeln nedan. Här följer Gert Gustavssons utförliga artikel i sin helhet, inklusive kvartersanvisningar till flera gravvårdar.

Författargravar i Uppsala

av Gert Gustavsson

*Från trähuset i hörnet av Kyrkogårdsgatan och S:t Olofsgatan kan man se flera författargravar.
Foto: Ola Hallberg*

Det har hävdats att det var solnedgångarna över Upsala kyrkogård som gjorde Bo Bergman till diktare. Och i ett brev från 1891 berättade den 21-årige studenten om "en underlig känsla" som fyllde honom när han lyfte blicken från läsning av romanen Niels Lyhne och såg ut över begravningsplatsen, där "solen förblödde och gjorde himlen glödande röd" Många författargravar kunde Bo Bergman se från sitt fönster (tråkåken står fortfarande kvar i hörnet Kyrkogårdsgatan/S:t Olofsgatan). Och sendess har de blivit fler:

Väljer man grinden närmast Bo Bergmans studentbostad hamnar man på begravningsplatsens äldsta del, från 1600-talet, där Måns Hultin (1830-1869), upphovsman till humoristiska visor och kåserier är begravd bland drygt 60 andra i Östgöta nations grav, med monument av Ferdinand Boberg. (Där finns också Johan Tranér, 1770-1835, ihågkommen för översättningar, Anakreon.) Andra författare som dog unga var E W Dufva (1848 -1864) i Sörmlands-Nerikes nations grav, författare av "Sulitelmasånger", Herman Bjursten i Västgöta (student-) nations grav, som hann etablera sig som

romanförfattare innan det sorgliga slutet kom, vilket beskrivs i August Strindbergs Uppsalaskildring "Från Fjärdingen och Svartbäcken", och de bägge medlemmarna i Namnlösa sällskapet, Daniel Klockhoff, med signaturen "K" (1840-1867) i Norrlands nations grav och Carl Östergren, "Fjalar" (1842-81". Ytterligare tre medlemmar i Namnlösa sällskapet/Signaturerna finns här (av de största i gruppen saknas bara Carl Snoilsky, "Sven Tröst" som finns på Solna kyrkogård): Mitt emot Fjalar vilar Runeberglärljungen Carl Rupert Nyblom, "Carlino", tillsammans med hustrun, sagoförfattaren Helena Nyblom (1843-1926) i en grav som pryds av en yngling med lyra av skulptören Teodor Lundberg, som även - tillsammans med arkitekten Agi Lindegren- utformade Pontus Wikners, "Fridolfs" (1837-88) höga vård. Carl David af Wirsén ("Kuno") fick sin sten (ritad av Albert Engström) först i september 1924, varvid Erik Axel Karlfeldt höll ett vackert tal, utifrån uppmaningen av sin döde föregångare som ständigt sekreterare i Svenska Akademien, "Lägg ned i kistan, då jag gått min kos/Ett svärd, en lyra och passionens ros."

År 1849 besökte H C Andersen brevskrivaren Adolf Törneros och Erik Gustaf Geijers övervuxna gravkullar. Alla han mötte vid besöket i Uppsala ligger här, undantaget Gunnar Wennerberg, som finns i småländska Odensvi. (En annan skald från den klassiska studentepoken och kollega till gluntrimmaren, Johan Nybom, 1815-89, ligger på "Östra" (O45) i Västerås. Han citeras i Martinsons "Aniara".)

Malla Silfverstolpe, den litterära krönikören vilar inte långt från Geijers obelisk vid gången framför kapellet som motsvarar portalgången på Stockholms norra begravningsplats med Johan Olof Wallin och andra storheter. Överstinnans skyddsling Thekla Knös, som bl a översatte "Det är en ros utsprungen" finns några kvarter bort. Bernhard Elis Malmström kan beskådas på en hög sten i profil. Han omtalades som "Angelika"-skalden efter en dikt om djup men hoppfull sorg.

Bland Atterbomarna finns förstas Per Daniel Amadeus Atterbom, den läsvärde ärkeromantikern (1790 - 1855) men även James Joyce-översättaren Ebba Atterbom (1868-1961). I ett annat vid denna tid fint kvarter, nr 12, ligger Atterboms fosforist-kollega Fredrik Vilhelm Palmblad.

Carl Wilhelm Böttiger har en sober vård i grått kringgårdad av svart järnstaket. Han vilar tillsammans med hustrun, Tegnér-dottern. Böttiger skrev bland annat för Jenny Lind och inspirerade långt senare Lars Gustafsson till en pjäs.

Invid muren mot universitetsbiblioteket Carolina rediviva står också Lotten von Kraemers (1828 - 1912) bautasten med hennes profil i den svarta skånegraniten av skulptören Carl Eldh. Hon skapade, testamentariskt Samfundet De Nio med dess åtrådda stora pris. Ett citat från en av hennes dikter finns på stenen. Eldh skapade också urnan på Gustaf Frödings gravplats borta i hörnet. Det var ärkebiskopen Nathan Söderblom som avgjorde att Fröding skulle begravas i Uppsala.

Till barnboksförfattaren Gösta Knutssons grav, har Laban i Observatorieparken kortaste vägen, medan Pelle Svanslös från Åsgränd har det lite längre. Vivi Täckholm (1898-78), kv 31, skrev också för barn, t ex " Sagan om Snipp Snapp Snorum". (Experten på Egyptens flora, professor Täckholm tillhörde de många här som även presenterade sig som skönlitterära författare och därmed krönte sina framgångsrika yrkesbanor. Liksom religionsfrondören, professorn Ingemar Hedenius, som gav ut en diktsamling, avd. III, kv 5, Dag Hammarskjöld som skrev haiku-dikter, skolmannen Yrgård (1912-

2000), kv 6, som sjöng egna visor "Min fru har blivit kär i en följetongsschejk" och Frithiof Holmgren (1831-97), kv 25, världsledande ögonforskare vars bostadshus nere vid Uppsala hamn kallades Vershuset. Till denna grupp kan läggas tv-producenten Jan Gabrielsson, som gav ut några deckare, avd III, kv 22.)

Jan Fridegård (1897-68) valde en kvarnsten för sin och hustrun Gudruns grav. Inspirerad därtill gissar jag av Dan Andersson-dikten "Benkvarnen" Litteraturvetaren Holger Ahlenius (1905-56) som gav Moa Martinsons manus slutgiltig form på förlaget finns i Göteborgs nations grav.

Arbetsförfattaren Nanny Johansson (1881-1951) skrev "En ovälkommen" i fyra delar 1925-31. Avd III, kv 10.

Ossian Nilsson (1875-1970) skånsk patriot och textförfattaren till Sveriges flagga (musik Hugo Alfvén) ligger långt bort i väster, avd III, kv 26.

Norrlandsskildrarna är Carl-Göran Ekerwald (1923- dödsår saknas än så länge på den resta våarden), Björn-Erik Höijer, kv 16, pojkskildringen "Martin går i gräset" ! och Bernhard Nordh (1900-1972) kv 27, kalkstenen ovanpå gravstenen lär komma från Lappland, succédebuten skildrade Marsliden. "Vi ses igen" är ett Viktor Rydberg-citat.

Olof Thunman (1879-1944) kv 15, var hänförd Upplandsskildrare, men bäst som bildkonstnär. Hans "Vi gå över daggstänkta berg" sjöngs förr i skolorna.

Siri Dahlquist (1889-1966) kv 23, skrev psalmer, "Tack, att ingen ensam går, som Guds armar ej når", liksom veterinären Gustaf Thorsell (1887-1935) kv 53, "Ingen är på jorden bofast, vi för himlen måste mogna" och biskopen J A Eklund, som skrev Ungkyrkorörelsens kamppsalms "Fädernas kyrka" 1909.

Lyriskern Karl-Gustav Hildebrand, avd II, kv 24, är också med i psalmboken. När han och Majstina gifte sig skrevs nr 83 med slutorden "låt oss i dina gårdar en gång tillsammans bo". Det kan man tänka på framför deras anspråkslösa grav.

Finskomakarmästaren S A Hägg, kv 56, skrev en bok om Uppsala kyrkogård år 1886 men även en skildring av Kävsjö i Småland. Sockenskildrare, Högsjö i Ådalen, var även Arvid Salvén. Han vilar snett emot Jan Fridegård, som konfronterades (se romanen "Tack, för himlastegen") med kyrkoherdens bok "I ensamma stunder" första timmarna i cellen på Långholmen...

De många författarna i Uppsala har att välja om de skall bidra med ytterligare en Helikons blomstergrav på Gamla kyrkogården eller ej. Sven Delblanc vilar i ensamt majestät ute på Hammarby kyrkogård, där huvudgångarna korsar varann. Norskan Cora Sandel valde Berthågas minneslund.

Lyriskern och essäisten Per Erik Wahlund (1923-2009) kv 2 och den i samma genrer verksamme Carl-Erik af Geijerstam (1914-2007), avd II, kv 18. Radikalen Lars Bäckström (1925-2006) ligger snett emot Atterbom. "Dikt är frihet" står det på stenen. Ungdomsförfattaren Thomas Brylla föredrog Vaksala kyrkogård och Stina Aronson Kristinehamn.

Med ålderns rätt får Erik Ofvandahl (1848-1949) avsluta. Den skaldande sockerbagaren vilar tillsammans med de flesta ur klanen på utsidan av kv 30. Komedin och tragedin Ofvandahl fortsätter att fascinera. Birger Sjöberg t.ex skrev en överdådig hyllning till den sorglöse kollegan.

Det var skulptören Carl Eldh som skapade den väldiga urnan på Gustaf Frödings grav. Foto: Erica Furlinger.

Artikelförfattarens kommentar till kvartersanvisningarna:

Står bara kv-nummer underförstås av I. Saknas kv-nr helt, finns uppgifterna vid ingångarna.